

SLOVENSKI GOSPODAR.

List ljudstvu v poduk.

Izhaja vsak četrtek in velja s poštnino vred in v Mariboru s pošiljanjem na dom za celo leto 3 gld., za pol leta 1 gld. 60 kr., za četrt leta 80 kr. — Naručnina se pošilja opravištvu v dijaškem semenišču (Knabenseminar). — Deležniki tiskovnega društva dobivajo list brez posebne naročnine.

Pesemesne liste prodaja knjižar Novak na velikem trgu po 5 kr. — Rokopisi se ne vračajo, neplačani listi se ne sprejemajo. Za oznanila se plačuje od navadne vrstice, če se natisne enkrat 8 kr., dvakrat 12 kr., trikrat 16 kr.

Ugoden čas slovenskim prošnjam.

Na slovenskih tleh hočemo Slovenci obraniti se, razvijati, napredovati, in toraj kot Slovenci, domačini, priznani in spoštovani biti. Zato tirjamo slovensko besedo v uradnicah in šolah na Slovenskem tako, kakor jo imamo v svojih katoliških cerkvah. Dosledno hočemo potem, da bodo Slovenci v naših uradih nastavljeni, Slovenci poslovali kot profesorji in učitelji pri nas. Doma naj domačini v prvej vrsti boljše službe dobivajo in boljši kruh jedo, ne pa namesto njih tujci, ki našega jezika ne znajo, pa ga tudi znati ne-čejo. Tirjamo in zahtevamo to tem bolje, ker nam je ta pravica v osnovnih postavah zagotovljena in od cesarja samega podpisana.

Toda Nemci, zlasti liberalci, v zvezi z odpadniki nemčurji, nam to branijo, kolikor le morejo. Slovenci pa se borimo za svoje pravice in, hvala Bogu in našim vrlim državnim poslancem, z upanjem na uspeh, na zmago.

Upiraje se na slovenske prošnje, katerih se jim na Dunaj pošilja iz slovenske zemlje, začeli so, zlasti naš g. dr. Vošnjak in goriški dr. Tonkli, trdno pritiskati na ministre, naj vendar cesarjeve besedi in grof Taaffejevimi obljubam o enakopravnosti pomagajo do dejanske veljave. No, in res, minister prava, dr. Pražak, je obljubil javno v državnem zboru, da kmalu predloži zbornici črtež jezikovne postave. Po tej postavi bodo vsi uradi na Slovenskem dolžni, slovenske vloge sprejemati in reševati slovenski. Tedaj ne bodo smeli sodniki zametavati slovenskih ulog, kakor sedaj po zaukazih predsednika graške nadsodnije, plem. Waserja, delajo. Bog daj, da se to brž zgodi.

Na dalje so naši poslanci od Čehov, Poljakov in nemških konservativcev dobili besedo, da bodo podpirani, kedar bodo od ministra naučnega, barona Konrada, tirjali sledeče: 1. v Ljubljani popolno slovensko gimnazijo, 2. na gimnazijah v Novem mestu in Kranji in učiteljskih v Mariboru in Ljubljani slovenski učni jezik, in 3. na gimna-

zijah v Celji, Mariboru, Gorici in na realki v Ljubljani pa paralelke (zraven-razrede) slovenske za 4 spodnja leta.

To utegne obveljati in storjen je velik korak naprej. K temu uspehu so pa slovenske prošnje, doposlane na Dunaj našim poslancem, veliko pripomogle. Toda še več se jih naj nemudoma odpošlje.

Rodoljubi štajerski! ganite se! Sedaj je ugoden čas slovenskim prošnjam.

Slovenci trpinici.

(Govor drž. poslanca dr. Vošnjaka v drž. zboru.)

I. Dne 2. marca t. l. je naš državni poslanec izvrstno razlagal žalostno stanje Slovencev gledé enakopravnosti. Govor je ob enem jako podučljiv in ga toraj objavimo v večih odlomkih pod primernimi naslovi, to pa natančno po štenografičnih zapisnikih.

„Mi slovenski poslanci smo v državnem zboru v zelo težavnem stališču; mi smo del večine, mi smo vladna stranka in tudi v resnici glasujemo za vse predloge, katere nam predloži vlada. Glasovali smo za brambeni, za zemljiščni, za hišni davek, za davek na petrolej in za carino (colnino) pri kavi. In če se oziramo v domovini svoje in se vprašamo, kako je vlada svoje obljube, to je obljube cesarjevega govora, v kolikor se tičejo izvedenja narodne enakopravnosti, spolnila, pokaže se nam žalostna podoba. Mi namreč opazimo, da praktično izvedenje narodne enakopravnosti za te vlade do zdaj za nas Slovence ni le nič napredovalo, marveč pomisleka vredno nazadvalo. (Istina! na desnici.)

Naš jezik, kateri je uže skozi desetletja veljal v uradih kot sodnijski, iztirava se najedenkrat iz njih, in celo v Kranjske, kjer vendar po slednji ljudske štetvi stanuje 447.366 Slovencev poleg 29.392 Nemcev in Kočevarjev, proglašja se slovenščina kot ne v deželi navadni jezik (Čujte! na desnici), in gospodu pravosodnemu ministru se do sedaj ni posrečilo s svojimi

določbami in odločbami tem nenaravnim razmeram konec storiti.

Če se obrnemo k šoli, vidimo, da zdanji gospod naučni minister baron Konrad krepko stopa na širokejši poti Stremajerejeve germanizacije. (Veselo na desnici.) G. ministerski predsednik grof Taaffe zagotavlja o vsakej priliki, tu in v onej zbornici, da je njega trdna volja, da morajo biti narodnosti v Avstriji enakopravne, in on zagotavlja to tako odločno, da smo gotovo vsi čuli. Poleg njega sedeči naučni minister pa baje vendar vsa ta zagotavljanja preslišuje. Visoka zbornica je uže v letu 1880. sprejela dve resoluciji, katerih jedna se je nanašala na srednje šole, druga na učiteljišča. Z resolucijo, zadevajočo srednje šole, se je naučni minister poziviljal, naj v slovenskih okrajih v srednjih šolah slovenščino upelje kot učni jezik. Od tedaj minoli sta dve leti, in v naših srednjih šolah se ni storil ni jeden korak v zboljšanje, zgodila se ni najmanjša sprememba, da bi se tej resoluciji ustreglo. V kratkem bodem tu samo srednje šole v posrednih kronovinah omenjal, da pokažem, da je vse ostalo pri starem in da ovire, o katerih smo se tolikrat v tej visokej zbornici pritoževali, še vedno obstajajo.

V Gorici je učni jezik na tamošnjih srednjih šolah nemški, da si je le malo število nemških učencev na tem zavodu, v tem ko je večina Slovencev in Italijanov. Posledica temu je, da učenci, ki neznajoči nemščine v to srednjo šolo hočejo prestopiti, se ne morejo vzprejeti, ker ne dokažejo dovoljnega znanja nemščine.

Pri vzprejemanju v slednji tečaj se je zgodilo, da se izmed 44 oglašanih učencev 14 ni vzprejelo, češ, da premalo znajo nemščine. (Čujte! na desnici.) Bi si li tu ne moglo lahko pomoči, če bi, kakor sem nasvetoval in kakor tudi resolucija zahteva, se vsaj na spodnjih razredih realke dotični deželni jezik upeljal kot učni jezik?

Ni li velika krivica za kmeta, ki mora nositi vsa bremena, če najde, hoteč svoje sinove poslati v srednje šole, te šole zaprte, če je ljudstvo prisiljeno, otroke prej jedno ali več let pošiljati v pripravljalne šole, predno morejo vstopiti v srednje šole? V Gorici je taka pripravljalna šola, katera slovenskemu prebivalstvu nalaga veliko breme, ker morajo otroci jedno leto čakati, da morejo vstopiti v srednje šole, kar se pri srečnejših narodnostih ne nahaja, ki imajo srednje šole v svojem jeziku. Vendar si učenci v teh pripravljalnih tečajih ne morejo prisvojiti potrebnega znanja nemščine, kar je lahko umevno, ker v svojih družinah ne govore nemški, marveč slovenski ali italijanski.

V Trstu in drugem Primorju, v Istri so samo nemške in italijanske srednje šole in niti jedna slovenska ali hrvaška, kakor bi bilo primerno številu prebivalstva Slovencev v teh deželah.

Za Kranjsko nahajamo tri srednje šole izkazane, in sicer v Ljubljani, v Novem mestu in Kranji kot slovensko-nemške. To zaznamenovanje pa je popolnem napačno; kajti te šole so v vseh glavnih predmetih nemške. V Ljubljani so res takozvani slovenski paralelni razredi; a uže v prvem letu paralelnih razredov se predava del predmetov v nemščini, v tretjem letu so uže vsi predmeti nemški, tako, da se tu pač ne more govoriti o slovenskih paralelnih razredih. Istotako je tudi v Novem mestu in v Kranji. V Štajerskeji je na srednjih šolah v Celji, Ptui in Mariboru učni jezik za vse predmete nemški, da si statistični izkazi kažejo, da je polovica učencev na teh zavodih Slovencev in da se v Celji in skoro gotovo tudi v Mariboru se vsako leto primeri, da se učenci, ki vstopijo iz ljudskih šol, ne vzprejmejo v srednje šole zaradi preslabega znanja nemščine. Beró se in slišijo večkrat pritožbe, da oni učenci, kateri se vzprejmejo, v prvem razredu srednjih šol jedno leto dalje ostati morajo, ker ne morajo, zahtevam učiteljev, ki v nemščini predavajo, zadostovati. Toraj tudi v tem je omejitev in zatiranje Slovencev, katerih otroci jedno leto izgubiti morajo, v tem ko drugi narodi nimajo te škode. (Dalje prihodnjič.)

Gospodarske stvari.

Oranje.

II. Kedar se je njiva pognojila, se prvokrat tudi navadno plitvo in pozneje popolnoma globoko orje. To pa zaradi tega, da tako gnoj in spodorana strn prej sprhni in rast posejanih rastlin močnejše podpira.

Drugokrat se pa globoko orje iz istega uzroka, iz katerega se je prej pri podaranji deteljišč jednako ravnanje priporočalo. Tudi pri podaranji gnoja se od mnogih strani, kakor pri deteljiščih, jedno- in trikratno oranje priporoča, in kot jedino pravo hvali. Pa tudi to mnenje je napačno in se dá gnoj tudi pri dvakratnem oranji prav lepo podarati, če se le tudi primerno orje. Izjemka od priporočanega oranja le takrat nastopi, če se hoče, da se gnoj prav globoko podarja, da ta gnoj še le drugemu sadežu živež in hrano podaja.

Kjer se pa večkrat ko dvakrat orje, se zadnjokrat, to je, za posejstvo samo, prav plitvo orje, in sicer tudi iz tega uzroka najboljše, da se prst, ki ima največ moči in hrane za rastline v sebi, zopet ne podorje, t. j. pregloboko ne spravi, tako da korenine posejanega sadeža več do nje ne morejo. Večkrat ko trikrat se le čista praha orje, o čemur se pozneje beseda spregovori. Trikratno oranje je mogoče tudi tako opraviti, da se tretjokrat z razrušnikom orje, s čemur se mnogo časa in stroškov prihrani. Prav pogostno obdelovanje zemlje se more takrat opustiti, če se ko-